

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.1:371.38:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15833956>

Методологія цілісної освіти у розвитку сучасного освітнього середовища з використанням інструментарію штучного інтелекту

Басенко Руслан Олександрович

кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності, завідувач кафедри правознавства та фінансів, Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», вул. Монастирська, 6, Полтава, 36000, Україна,
basenko_ruslan@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-9760-6321>

Шаравара Роман Іванович

кандидат економічних наук, доцент, перший заступник директора, професор кафедри правознавства та фінансів, Полтавський інститут економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», вул. Монастирська, 6, Полтава, 36000, Україна,
roman125125.78@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-8386-4549>

Зубков Ігор Олександрович

викладач циклової комісії соціальної роботи,
Полтавський фаховий коледж ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», вул. Монастирська, 6, Полтава, 36000, Україна,
kumehtar2@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0001-5696-674X>

Прийнято: 18.06.2025 | Опубліковано: 29.06.2025

Анотація. *Формування інноваційної особистості ставить на порядок денний переосмислення сучасної філософії освіти, індивідуальні та інституційні траєкторії якої давали б змогу забезпечити цілісну освіту, врахувати необхідність розвитку усіх вимірів ідентичності особистості. З огляду на такі завдання звертає на себе увагу сучасне освітнє середовище, розбудову якого важливо здійснювати з врахуванням різних площин розвитку особистості – соціокультурної, психологічної, матеріальної, інформаційної, безпекової. У розв'язанні завдань удосконалення сучасного освітнього середовища суттєвий науково-практичний потенціал становить запропонована ренесансними гуманістами ідея цілісної освіти особистості.*

Мета статті: *проаналізувати можливості розбудови сучасного освітнього середовища з використанням потенціалу штучного інтелекту під кутом зору цілісного підходу. Наше завдання – розкрити можливості інтеграції штучного інтелекту в освітнє середовище, яке важливо впорядкувати з урахуванням ідеї цілісної освіти особистості.*

Методи дослідження: *розв'язання завдань цієї студії побудовано на основі комплексу методів, як загальнотеоретичних, так і спеціальних. Поряд із використанням аналізу, систематизації, пояснення, порівняння, інтерпретації, важливе значення становили спеціальні методи: метод історико-педагогічної реконструкції, метод історико-педагогічної компаративістики тощо.*

Результати. *У дослідженні доведено, що розбудова освітнього середовища за критеріями цілісної освіти особистості дає змогу спрямувати не лише педагогічні мету та завдання, але й весь інституційний та організаційно-педагогічний механізм на досягнення цієї гуманістичної місії. Освітнє середовище створює необхідний педагогічний простір для успішного опанування не лише когнітивного складника, але й засвоєння цінностей, зразків поведінки, навичок соціальної співдії тощо. Виявлено, що концепція цілісної*

освіти визначає низку критерії розвитку сучасного освітнього середовища, які становлять сукупність ознак і показників, що дозволяють оцінити ефективність, якість і відповідність освітнього середовища сучасним вимогам суспільства, технологіям і освітнім стандартам. З-поміж сучасних критеріїв до оптимального освітнього середовища варто віднести: доступність, безпека, психоемоційний клімат, робочий простір, інтерактивність та технологічність, гнучкість та адаптивність, професійний розвиток педагогів, результативність, відкритість та партнерство, відповідність сучасним освітнім концепціям. Зазначено, що освітні перетворення у ранній Новий час, які були обумовлені ідеєю цілісної освіти особистості, цілком аргументовано можна співставити з сучасними освітніми змінами, викликаними до життя появою технологій штучного інтелекту, який суттєво вплине на упорядкування освітнього простору. Зазначено, що інтеграція штучного інтелекту в освітній процес значно посилить можливості його удосконалення під кутом зору ідеї цілісної освіти особистості.

Висновки. Констатовано, що педагогічний потенціал штучного інтелекту важливо інтегрувати в різні виміри освітнього середовища – соціальні, психологічні, педагогічні та інформаційні. Доведено, що штучний інтелект сприяє створенню більш ефективного, доступного та інноваційного освітнього простору. Від персоналізації навчання та автоматизації рутинних завдань до аналізу даних та створення інтерактивних навчальних матеріалів. Зазначено, що в контексті цифрової трансформації, штучний інтелект відкриває нові можливості не лише для покращення освітнього середовища на всіх рівнях, але й для протидії в освітній інформаційній війні. Зроблено висновок, що технології штучного інтелекту становлять вагоме значення для удосконалення освітнього середовища за критеріями цілісної освіти особистості, даючи змогу розвинути різні виміри освітнього простору.

Ключові слова: цілісна освіта, особистість, штучний інтелект, індивідуалізація навчання, освітнє середовище, гуманізм, ренесансний гуманізм, навчання, виховання.

Methodology of holistic education in the development of a modern educational environment using artificial intelligence tools

Basenko Ruslan

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Deputy Director for Scientific and Pedagogical Work, International and Grant Activities, Head of the Department of Law and Finance, Poltava Institute of Economics and Law, Open International University of Human Development “Ukraine”, 6 Monastyrskaya St., Poltava, 36000, Ukraine, basenko_ruslan@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-9760-6321>

Sharavara Roman

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, First Deputy Director, Professor of the Department of Law and Finance, Poltava Institute of Economics and Law, Open International University of Human Development “Ukraine”, 6 Monastyrskaya St., Poltava, 36000, Ukraine,
roman125125.78@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-8386-4549>

Zubkov Igor

Teacher of the Social Work Cycle Commission,
Poltava Professional College of Higher Educational Institution Open International University of Human Development “Ukraine”, 6 Monastyrskaya St., Poltava, 36000, Ukraine, kumehtar2@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0001-5696-674X>

Abstract. *The formation of an innovative personality puts on the agenda the rethinking of the modern philosophy of education, the individual and institutional trajectories of which would make it possible to provide a holistic education, to take into account the need to develop all dimensions of the identity of the individual. In view of such tasks, the modern educational environment attracts attention, the development of which is important to carry out taking into account different planes of personality development - socio-cultural, psychological, material, informational, security. In solving the tasks of improving the modern educational environment, the idea of a holistic education of the individual, proposed by Renaissance humanists, has a significant scientific and practical potential.*

The purpose of the article: *to analyze the possibilities of developing a modern educational environment using the potential of artificial intelligence from the perspective of a holistic approach. Our task is to reveal the possibilities of integrating artificial intelligence into the educational environment, which is important to organize taking into account the idea of a holistic education of the individual.*

Research methods: *the solution of the tasks of this study is based on a complex of methods, both general theoretical and special. Along with the use of analysis, systematization, explanation, comparison, interpretation, special methods were of great importance: the method of historical and pedagogical reconstruction, the method of historical and pedagogical comparative studies, etc.*

Results. *The study proves that the development of the educational environment according to the criteria of holistic education of the individual makes it possible to direct not only pedagogical goals and objectives, but also the entire institutional and organizational and pedagogical mechanism to achieve this humanistic mission. The educational environment creates the necessary pedagogical space for the successful mastery of not only the cognitive component, but also the assimilation of values, patterns of behavior, skills of social interaction, etc. It is revealed that the concept of*

holistic education defines a number of criteria for the development of a modern educational environment, which constitute a set of features and indicators that allow assessing the effectiveness, quality and compliance of the educational environment with modern requirements of society, technologies and educational standards. Among the modern criteria, the optimal educational environment should include: accessibility, safety, psycho-emotional climate, workspace, interactivity and technologicality, flexibility and adaptability, professional development of teachers, effectiveness, openness and partnership, compliance with modern educational concepts. It is noted that educational transformations in the early Modern period, which were conditioned by the idea of holistic education of the personality, can be quite reasonably compared with modern educational changes brought to life by the emergence of artificial intelligence technologies, which will significantly affect the organization of the educational space. It is noted that the integration of artificial intelligence into the educational process will significantly enhance the possibilities of its improvement from the point of view of the idea of holistic education of the personality.

Conclusions. *It is stated that it is important to integrate the pedagogical potential of artificial intelligence into various dimensions of the educational environment - social, psychological, pedagogical and informational. It is proven that artificial intelligence contributes to the creation of a more effective, accessible and innovative educational space. From the personalization of learning and the automation of routine tasks to data analysis and the creation of interactive educational materials. It is noted that in the context of digital transformation, artificial intelligence opens up new opportunities not only for improving the educational environment at all levels, but also for countering the educational information war. It is concluded that artificial intelligence technologies are of great importance for improving the educational environment according to the criteria of holistic education of the individual, allowing the development of various dimensions of the educational space.*

Keywords: *holistic education, personality, artificial intelligence, individualization of learning, educational environment, humanism, Renaissance humanism, learning, upbringing.*

Постановка проблеми. Конкуrentоздатність фахівця в сучасному професійному середовищі визначає система умінь і навичок, які дають можливість ефективно розв'язувати виробничі завдання в нестабільних та невизначених умовах, оперативно реагувати на інновації та імплементувати їхній потенціал в професійні рішення. Формування інноваційної особистості ставить на порядок денний переосмислення сучасної філософії освіти, індивідуальні та інституційні траєкторії якої давали б змогу забезпечити цілісну освіту, врахувати необхідність розвитку усіх вимірів ідентичності особистості. З огляду на такі завдання звертає на себе увагу сучасне освітнє середовище, розбудову якого важливо здійснювати з врахуванням різних площин розвитку особистості – соціокультурної, психологічної, матеріальної, інформаційної, безпекової. У розв'язанні завдань удосконалення сучасного освітнього середовища суттєвий науково-практичний потенціал становить запропонована ренесансними гуманістами ідея цілісної освіти особистості [1, с. 50], одними з перших в модерній європейській педагогіці запропонували не лише цілісний погляд на мету освіти, але й розпочали кардинальну перебудову освітнього простору, цілісно визначивши вимоги та критерії до змісту навчання, особливостей педагогічної взаємодії, норм впорядкування навчальних аудиторій тощо. Ранньомодерний педагогічний «прорив» ідеї цілісної освіти особистості, в значній мірі співставний із сучасним треком штучного інтелекту, можливості якого ми, його сучасники, наврядчи ще оцінюємо об'єктивно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історико-педагогічне осмислення ренесансних та сучасних вимірів цілісної освіти особистості представлено у наукових набутках Л. Ваховського, Б. Года [1], М. Гриньової,

Н. Гупана, Т. Завгородньої, І. Зайченка, Н. Коляди, П. Котляров [12], В. Курила [20], О. Лавріненка, О. Сухомлинської, Є. Хрикова та інших. Вчені проаналізували зміст та особливості втілення ідеї цілісної освіти, розглянули її педагогічний та людинотворчий потенціал. Натомість проблематика інтеграції штучного інтелекту у розбудову інноваційного освітнього середовища поступово набуває наукового розроблення. Важливо назвати наукові студії таких вчених: Г. Андрощук, Н. Габрусєва, О. Гриценчук [13], В. Грицишин, Л. Гуназа [15], О. Караман [20], Ю. Літвінчук, М. Науменко [18], Т. Лукашів, А. Мельник, С. Паламар [18], О. Панухник [17], В. Фратавчан, А. Шевченко, які вивчали педагогічний потенціал штучного інтелекту, аналізували окремі аспекти його впровадження в освітній процес.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Запропонована нами у постановці проблеми тематика є новою з огляду аналізу потенціалу штучного інтелекту в розвитку сучасного освітнього середовища за критеріями цілісної освіти. У відомих нам студіях вчені не розглядали такої синтезної педагогічної теми наукового пошуку, що посилює пізнавальну та практичну актуальність запропонованого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання): гносеологічну візію студії ми вбачаємо в аналізі розбудови сучасного освітнього середовища з використанням потенціалу штучного інтелекту під кутом зору цілісного підходу. Наше завдання – розкрити можливості інтеграції штучного інтелекту в освітнє середовище, яке важливо впорядкувати з урахуванням ідеї цілісної освіти особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині пріоритет цілісного, всебічного та гармонійного виховання особистості не потребує окремої аргументації, а його педагогічну «імперативність» верифіковано перспективою розвитку всіх сторін сучасної особистості. Розбудова освітнього середовища за критеріями цілісної освіти особистості дає змогу спрямувати не лише педагогічні мету та завдання, але й весь інституційний та організаційно-

педагогічний механізм на досягнення цієї гуманістичної місії. Освітнє середовище створює необхідний педагогічний простір для успішного опанування не лише когнітивного складника, але й засвоєння цінностей, зразків поведінки, навичок соціальної співдії тощо.

Сучасне освітнє середовище відіграє комплексну роль у становленні гармонійної, відповідальної й активної особистості у низці вимірів педагогічного процесу: *формування світогляду та цінностей*, визначення життєвих смислів та орієнтирів; *розвиток інтелектуальних здібностей*, логічного, критичного, креативного мислення, здатності аналізувати, синтезувати, оцінювати інформацію, не втрачати інтерес до пізнання та самоосвіти; *удосконалення соціальних компетентностей*, комунікативних навичок, вміння працювати в команді та розв'язувати конфлікти в умовах нестабільності та невизначеності, сприяє формуванню активної життєвої позиції, цінностей відповідальності та громадянськості; *підтримка психоемоційного розвитку*, адже психологічно комфортне, безпечне та підтримуюче освітнє середовище сприяє розвитку самоповаги, впевненості у собі, емоційного інтелекту, формує стресостійкість, здатність до рефлексії та саморегуляції [2, с. 30; 3, с. 280].

Ренесансна ідея цілісної освіти особистості маніфестувала необхідність уваги організаторів освіти та педагогів до різних сторін освітнього процесу [4; 5]. Тогочасні освітні реформатори мали на меті розбудувати освіту, яка б давала змогу реалізувати ідею всебічного і гармонійного виховання. На початку модерної доби тогочасні заклади освіти (гімназії, колегіуми) розбудовували власний простір по критеріях, які багато в чому збереглися й нині, заклавши основи сучасної освітньої парадигми.

Переконливою вважаємо думку І. Габи щодо таких складників сучасного освітнього середовища: просторово-семантичний, до якого віднесено архітектуру будівлі, дизайн інтер'єру, меблювання, а також символи закладу, його герб, гімн; змістовно-методичний, який об'єднує зміст та концепції

навчання, його організаційні форми, методика та педагогічні технології; комунікаційно-організаційний, до якого віднесено особливості суб'єктів освітнього середовища, стилі педагогічного спілкування та міжособистісної взаємодії тощо [2, с. 30-31].

Концепція цілісної освіти визначає низку критерії розвитку сучасного освітнього середовища, які становлять сукупність ознак і показників, що дозволяють оцінити ефективність, якість і відповідність освітнього середовища сучасним вимогам суспільства, технологіям і освітнім стандартам. З-поміж сучасних критеріїв до оптимального освітнього середовища варто віднести:

1) доступність, що передбачає рівні можливості щодо здобуття освіти для всіх суб'єктів, незалежно від місця проживання, соціального статусу, особливих освітніх потреб, вимагає забезпечити інклюзивність освітнього середовища, необхідну цифрову інфраструктуру для дистанційного або змішаного навчання [6];

2) безпека, що в нинішніх умовах воєнного стану насамперед визначається фізичною безпекою для учасників освітнього процесу, наявністю укриттів, забезпеченістю необхідною медичною допомогою у разі потреби, а також безпечним станом будівлі закладу освіти, дотриманням санітарних умов;

3) психоемоційний клімат, який визначає легітимацію в колективі ідеї доброзичливості та підтримки як ключового морального імперативу, розробленість системи протидії булінгу, підтримки психологічного клімату тощо [7];

4) робочий простір, який визначається ергономікою, дотриманням норм щодо освітлення, вентиляції, комфортності меблів, справністю усіх речей, які забезпечують освітній процес [8];

5) інтерактивність та технологічність, використання сучасних ІКТ (інтерактивні дошки, платформи, цифрові ресурси), наявність електронних щоденників, онлайн-тестування, освітніх порталів, розвиток цифрової грамотності учасників освітнього процесу [9];

б) гнучкість та адаптивність, що передбачає можливість змінювати освітні програми відповідно до потреб та вимог часу, інтеграцію індивідуальних освітніх траєкторій, можливість варіативного навчання (профільність, факультативи) тощо [10];

7) професійний розвиток педагогів, розробленість ефективної системи підвищення кваліфікації, доступ до методичної підтримки та освітніх ресурсів, впровадження інноваційних педагогічних методик.

8) результативність, яка визначається рівнем засвоєння знань і навичок здобувачами освіти, їхньою академічною успішністю та розвитком необхідних компетентностей [11];

9) відкритість та партнерство щодо співпраці з усіма зацікавленими сторонами, громадою, бізнесом, закладами освіти, зовнішніми стейкхолдерами, наявність прозорих і зрозумілих управлінських процесів, механізмів зворотного зв'язку тощо;

10) відповідність сучасним освітнім концепціям, стану розвитку педагогічного пізнання та освітньої практики, орієнтація на розвиток критичного мислення, креативності, комунікації та командної роботи, врахування потреб сталого розвитку, екологічної та громадянської освіти тощо.

Низка із зазначених критеріїв освітнього середовища, нині вже легітимованих та інтегрованих в сучасне освітнього середовище, в добу раннього Нового часу лише виборювали право на життя. Тогочасні освітні реформатори поставили за мету цілісно впорядкувати освітній простір, вперше звернули увагу на необхідність гуманізації педагогічних взаємин, оновлення змісту навчання, який би відповідав тогочасним потребам побудови модерного суспільства, поставили питання про необхідність світлих і просторих приміщень для проведення занять тощо. У ранній Новий час така педагогічна реформа була досить революційною, а тому цілком закономірно відіграла ключову роль у побудові сучасної освіти [12].

Тогочасні освітні перетворення цілком аргументовано можна співставити з сучасними освітніми змінами, викликаними до життя появою технологій штучного інтелекту, який суттєво вплине на упорядкування освітнього простору. На наш погляд, інтеграція штучного інтелекту в освітній процес значно посилить можливості його удосконалення під кутом зору ідеї цілісної освіти особистості. Розглянемо окремі виміри освітнього середовища та можливості штучного інтелекту для його удосконалення.

1. Фізичне освітнє середовищем. До нього належать будівля закладу освіти, стан навчальних аудиторій, лабораторії, бібліотеки, спортивні майданчики та інше обладнання, що забезпечує комфорт, безпеку, доступність та естетичність освітнього простору. Штучний інтелект відкриває широкі можливості для його удосконалення. Приміром, штучний інтелект може аналізувати дані про використання аудиторій, щоб визначити, які з них залучаються до освітнього процесу найчастіше, а які – рідше. Це дозволить оптимізувати розклад занять та ефективніше використовувати освітній простір. Технології штучного інтелекту можуть допомогти в плануванні та дизайні навчальних аудиторій, враховуючи потреби усіх учасників освітнього процесу. Більше того, можливості штучного інтелекту варто залучити до підвищення енергоефективності, адже за допомогою його технологій можна керувати освітленням в аудиторіях та коридорах, регулюючи його інтенсивність залежно від часу доби та наявності учасників освітнього процесу, аналізувати дані про температуру та вологість у приміщеннях, щоб оптимізувати роботу систем опалення та вентиляції, відстежувати споживання енергії в будівлях, щоб виявити резерви для її збереження [13, с. 157].

Крім того, штучний інтелект здатний керувати системами доступу до будівель та приміщень, забезпечуючи безпеку та контроль. При цьому людям з обмеженими можливостями може надаватися підтримка в орієнтуванні, в отриманні інформації про доступні маршрути та об'єкти. Для створення комфортного середовища, штучний інтелект може керувати системами

кондиціонування повітря, щоб підтримувати комфортну температуру та вологість у приміщеннях, а також – відстежувати якість повітря в аудиторіях та інших приміщеннях, щоб забезпечити здорове середовище для навчання та роботи [14]

2. Соціокультурне освітнє середовище. Цей вимір об'єднує взаємини між учасниками освітнього процесу, орієнтує на атмосферу взаємоповаги, підтримки, співпраці та відкритості. Штучний інтелект має значний потенціал для його покращення, сприяючи створенню більш інклюзивного, підтримуючого та ефективного простору для учасників освітнього процесу. Насамперед, штучний інтелект може створювати віртуальних менторів та наставників, які нададуть здобувачам освіти поради, підтримку та інформацію про ресурси закладу освіти в цілодобовому режимі, що особливо корисно не тільки для тих, хто відчуває труднощі з адаптацією, але й для тих, хто потребує термінової допомоги з будь-яких питань. Аналіз соціальних мереж за допомогою штучного дозволяє виявляти здобувачів освіти, які можуть потребувати додаткової підтримки, наприклад, тих, хто виявляє ознаки соціальної ізоляції або стресу [15, с. 50]

Для забезпечення інклюзивності та доступності, штучний інтелект має можливість забезпечити переклад та субтитри в реальному часі для лекцій та навчальних матеріалів, роблячи освіту доступною для здобувачів освіти з різних мовних середовищ. Адаптивні навчальні матеріали, створені за допомогою технологій штучного інтелекту, враховують індивідуальні потреби здобувачів освіти з особливими потребами. Системи розпізнавання емоцій, керовані штучним інтелектом, можуть виявляти здобувачів освіти, які відчувають стрес або тривогу, та надавати їм необхідну підтримку [15, с. 50].

Штучний інтелект також може сприяти розвитку соціальних навичок, створюючи віртуальні симуляції, які дозволяють здобувачам освіти практикувати спілкування, співпрацю та вирішення конфліктів. Аналіз групової динаміки за допомогою штучного інтелекту може надати здобувачам освіти

зворотний зв'язок щодо їхніх соціальних навичок та сприяти ефективній співпраці. Використання штучного інтелекту для покращення соціального освітнього середовища може стати потужним інструментом для створення більш підтримуючого та інклюзивного освітнього простору [16, с. 105].

3. Психологічне освітнє середовище. Включає емоційний клімат, який панує в закладі освіти, а також відчуття безпеки, довіри, мотивації та позитивного ставлення до навчання. Широкі можливості для його вдосконалення, що сприяють створенню більш підтримуючого, емоційно безпечного та ефективного простору для суб'єктів освіти можуть бути забезпечені за допомогою ранньої діагностики та профілактики психологічних проблем. Штучний інтелект має можливість аналізувати дані про поведінку здобувачів освіти, їхню активність в онлайн-середовищі, результати опитувань та інші показники, щоб виявити ознаки стресу, тривожності, депресії або інших психологічних труднощів. Це дозволяє вчасно надати необхідну підтримку та запобігти розвитку серйозних проблем. Штучний інтелект відкриває нові горизонти у сфері психологічної підтримки, пропонуючи індивідуалізовані програми, що враховують унікальні потреби кожного здобувача освіти. Замість універсальних підходів, штучний інтелект здатен аналізувати великі обсяги даних, включаючи поведінкові патерни, емоційні реакції та академічні результати, щоб створити персоналізовані рекомендації [17, с. 205].

Водночас, важливо зазначити, що штучний інтелект не замінює роботу кваліфікованих психологів, а слугує інструментом для розширення їхніх можливостей. Він дозволяє надавати підтримку більшій кількості здобувачів освіти, виявляти проблеми на ранніх стадіях та створювати індивідуалізовані програми, які відповідають унікальним потребам кожного. Віртуальні асистенти та чат-боти, керовані штучним інтелектом, можуть надавати емоційну підтримку, відповідати на запитання та допомагати у вирішенні проблем [15, с. 50]

4. Методичне та організаційно-педагогічне освітнє середовище.

Охоплює методи та форми навчання, які використовуються в освітньому процесі. При цьому звертають увагу на якість викладання, індивідуальний підхід, використання сучасних технологій та розвиток критичного мислення. Використання штучного інтелекту має потенціал для створення більш ефективного, персоналізованого та інноваційного навчального процесу. Одним із ключових напрямків є персоналізація навчання. Штучний інтелект може аналізувати дані про успішність, стиль навчання та потреби кожного здобувача освіти, щоб створювати індивідуальні навчальні програми та рекомендації. Це дозволяє навчатися у власному темпі та зосереджуватися на тих темах, які є найбільш важливими для здобувачів освіти. Для покращення якості викладання, штучний інтелект має можливість аналізувати дані про успішність здобувачів освіти та зворотний зв'язок, щоб виявити проблемні зони в освітньому процесі та надати викладачам рекомендації щодо покращення їхніх методів викладання. Штучний інтелект також може допомогти викладачам у створенні інтерактивних та захоплюючих навчальних матеріалів, таких як віртуальні симуляції та ігри [18, с. 70].

5. Інформаційне освітнє середовище. Містить в собі доступ до технічних ресурсів, таких як бібліотеки, комп'ютери, Інтернет та інші засоби навчання, що забезпечує якість та актуальність інформації, а також розвиток інформаційної грамотності. Значні можливості штучного інтелекту в даному просторі трансформують способи отримання, обробки та використання інформації. Штучний інтелект відкриває нові перспективи для покращення пошуку та обробки інформації, особливо в умовах зростаючого обсягу даних. Інтелектуальні пошукові системи, здатні виходити за рамки простого пошуку за ключовими словами. Вони аналізують контекст запитів, розуміють семантичні зв'язки між словами та враховують попередні пошукові запити користувача, щоб надавати більш точні та релевантні результати [13, с. 155].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як бачимо, освітнє середовище, у всій своїй багатогранності, відіграє суттєву роль у формуванні особистості, розвитку здібностей та досягненні успіхів у навчанні. Освітнє середовище – це не тривіальна сукупність фізичних просторів, а складна система, що включає соціальні, психологічні, педагогічні та інформаційні аспекти [19]. Штучний інтелект сприяє створенню більш ефективного, доступного та інноваційного освітнього простору. Від персоналізації навчання та автоматизації рутинних завдань до аналізу даних та створення інтерактивних навчальних матеріалів. В контексті цифрової трансформації, штучний інтелект відкриває нові можливості не лише для покращення освітнього середовища на всіх рівнях, але й для протидії в освітній інформаційній війні [20].

Технології штучного інтелекту становлять вагоме значення для удосконалення освітнього середовища за критеріями цілісної освіти особистості, даючи змогу розвинути різні виміри освітнього простору. Водночас важливо підкреслити, що центральна візія концепції цілісної освіти – це особистість. Важливо не ігнорувати ризики, які можуть мати місце при механічному залученню технологій штучного інтелекту. Мова насамперед йде про ризик обезлюднення освітнього процесу. Важливо не втратити особистість та міжособистісне спілкування в процесі залучення технологій штучного інтелекту в навчання і виховання. Крім того, необхідно критично застосовувати штучний інтелект з точки зору вивчення особистості, важливо мати запобіжники щоб штучний інтелект «не перейшов» особисті кордони, контролюючи емоції та переживання особистості. Звісно, не втрачає актуальності й етика використання технологій штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Год Б. В. Виховання в епоху європейського Відродження (середина XIV – початок XVII століття). Полтава : АСМІ, 2004. 464 с.

2. Габа І.М. Освітнє середовище: соціально-психологічна парадигма. *Актуальні проблеми психології*. 2010. Т. 7. Вип. 22. С. 27-31.
3. Тур О., Яланська С. Освітнє середовище як важлива умова формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. Вип. 13 (42). С. 276–289.
4. Holistic education: Principles, perspectives and practice / С. L. Flake, Ed. Brandon, VT: Holistic Education Press, 1993. 263 p.
5. Sirous Mahmoudi, Ebrahim Jafari, Hasan Ali Nasrabadi, Mohmmad Javad Liaghatdar. Holistic Education: An Approach for 21 Century. *International Education Studies*. 2012. Vol. 5. No. 2. April. P. 178–186.
6. VanLehn K. The Relative Effectiveness of Human Tutoring, Intelligent Tutoring Systems, and Other Tutoring Systems. *Educational Psychologist*. 2011. 46:4. P. 197-221. URL: https://www.public.asu.edu/~kvanlehn/Stringent/PDF/EffectivenessOfTutoring_Vanlehn.pdf (дата звернення: 20.05.2025).
7. Luckin R., Holmes W., Griffiths M., & Forcier L. Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education. 2016. URL: https://www.researchgate.net/publication/299561597_Intelligence_Unleashed_An_argument_for_AI_in_Education (дата звернення: 20.05.2025).
8. Клепко С. Ф. Дверні ручки і сучасне освітнє середовище : навколо дискурсу у медіа. *Науково-методичні записки ПОІППО : Новій школі – нове освітнє середовище*. 2018. Вип. 10. С. 5–20.
9. D’Mello S. K., & Graesser, A. C. Feeling, Thinking, and Computing with Affect-Aware Learning Technologies. *The Oxford Handbook of Affective Computing*. 2025. P. 419–434. URL: <https://academic.oup.com/edited-volume/28057> (дата звернення: 20.05.2025).
10. Woolf B. P. Building Intelligent Interactive Tutors: System Design and Artificial Intelligence. Amherst: Morgan Kaufmann, 2007. 480 p. URL:

<https://shop.elsevier.com/books/building-intelligent-interactive-tutors/woolf/978-0-12-373594-2> (дата звернення: 20.05.2025).

11. Joshi S., Rambola R. K. & Churi P. Evaluating artificial intelligence in education for next generation. *In Journal of Physics : Conference Series. Bristol: IOP Publishing.* 2021. Vol. 1714. No. 1. P. 12–39.
12. Котляров П. Філіп Меланхтон. Фенікс Реформації. Київ : Дух і Літера, 2020. 328 с.
13. Гриценчук О. Використання штучного інтелекту в освіті: тенденції та перспективи в Україні та за кордоном. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».* 2024. Вип. 10. С. 152-161.
14. Лубко Д. В., Шаров, С. В. Методи та системи штучного інтелекту: навч. посіб. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2019. 264 с.
15. Гуназа Л. Штучний інтелект у сучасній освіті: трансформація ролі вчителя, підвищення якості навчання та нові можливості для учнів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2023. № 90. С. 46-53.
16. Поліщук О., Поліщук О., Дудченко В. Філософія штучного інтелекту в освітньому процесі. *Humanities studies : Collection of Scientific Papers.* 2022. Вип. 13 (90). С. 103–109.
17. Панухник О. Штучний інтелект в освітньому процесі та наукових дослідженнях здобувачів вищої освіти: відповідальні межі вмісту ШІ. *Галицький економічний вісник.* 2023. № 4 (83). С. 202-211.
18. Паламар С., Науменко М. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності. *Освітологічний дискурс.* 2024. № 1. С. 68-83.
19. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава : ПОІППО, 2006. 328 с.

20. Курило В., Караман О., Степаненко В. Сугестія і контрсугестія крізь призму критичного мислення в інформаційно-психологічному вимірі війни. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 65. Том 2. С. 289-298.